

Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması

Development of fatalism Tendency Scale: Validity and Reliability Study

Alim KAYA*, Binaz BOZKUR**

Öz: Bu çalışmanın amacı lise ve üniversite öğrencilerinin kadercilik eğilimini ölçmek için gerekli psikometrik niteliklere sahip bir ölçe aracı geliştirmektir. Çalışma grubu 711 (485 üniversite, 227 lise) öğrenciden oluşmaktadır. Yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda dört faktörlü bir yapı ortaya çıkmıştır (Önceden belirlenmişlik, kişisel kontrol, batıl inanç ve şans). Ölçeğin geçerliği için açımlayıcı faktör analizi ve ölçüt ölçek geçerliği çalışması yapılmıştır. Ölçeğin güvenirligi için ise ölçeğin alt boyutlarına ve ölçeğin geneline ilişkin Cronbach alpha katsayısı hesaplanmış, test tekrar test güvenirligi ve ölçek toplam puanı ile alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .86, test tekrar test güvenirlilik katsayısı .72'dir. Ölçek için yapılan geçerlik ve güvenirlilik analizleri sonucunda geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ve çalışmalarda kullanılabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kadercilik, kadercilik eğilimi, şans, batıl inanç, geçerlik, güvenirlilik

Abstract: The purpose of this study is to develop a valid and reliable instrument to measure the tendency of fatalism in high school & college students. The working group consisted of 711 students (485 college students, 227 high school students). The results of the exploratory factor analysis revealed a four-factor structure (predetermination, personal control, luck and superstition). Exploratory factor analysis of the validity and criterion validity of the study was conducted. For the reliability of the scale Cronbach alpha coefficient was calculated for the whole of the scale, and subscales. Test-retest reliability and correlation coefficients between whole of scale and subscales was calculated for reliability. Cronbach's alpha coefficient was .86, test-retest reliability coefficient of .72. As a result of reliability and validity analyzes, the developed scale is a reliable and valid measurement tool and may be used in the study.

Keywords: Fatalism, fatalism tendency, luck, superstition, validity, reliability

Giriş

Kadercilik kavramı mitolojiden felsefeye, psikiyatri ve psikolojiden ilahiyata, antropolojiden sosyolojiye birçok alanda ilgi çeken ve incelenen bir kavramdır. Kaderciliğe ait literatür incelendiğinde adı geçen bütün alanlarda kaderciliğin açıklanmaya çalışıldığı ve psikolojik, sosyal, ekonomik, dini ve kültürel etkilerinin tartışıldığı görülmektedir.

Kadercilik öğretisi ilk çağlardan beri insanların doğal ve doğüstü güçler karşısındaki çaresizlik duygularını ifade etmektedir (Kasapoğlu, 2008). Kadercilik yaklaşımının ilk örneklerine Yunan mitolojisinde rastlanmaktadır. Örneğin Oedipus efsanesinde Oedipus'un babasını öldürmesi ve annesiyle evlenmesi bütün çabalara rağmen kaderin önlenemeyeceği inancını yansıtmaktadır (Holton, 2013).

Anlam bulma çabasını merkezine alan felsefeye göre kader, insanın bilme, anlama ve açıklama ihtiyacına bir cevap olarak duran, ona bakış açısı ve yorumlama biçimi sunan bir epistemolojidir. Kadercilik ise bu epistemolojinin tarihi, kültürel, sosyo-ekonomik etkenlerin belirleyiciliğinde toplumsallaşmış ve paradigmaya dönüşmüş böylece katılaşmış, tutucu bir uzanım olarak tanımlanmaktadır (Macit, 2014). Felsefede kadercilik /fatalizm kavramı ele alındığında bunun genelde determinizm ile beraber incelendiği görülmektedir. Determinizm, evrende olup biten her şeyin bir nedensellik bağlantısı çerçevesinde gerçekleştiğini, fiziksel

*Prof. Dr., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin-Türkiye, e-posta: alimkaya32@gmail.com

**Arş. Gör., Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Mersin-Türkiye, e-posta: b.bozkur@hotmail.com

evrendeki ve dolayısıyla da insanın tarihindeki tüm olgu ve olayların mutlak olarak nedenlerine bağlı olduğunu ve nedenleri tarafından koşullandığını savunmaktadır (Kazanç, 2007). Determinizm ve kadercilik benzer yönleri olsa da farklılıkları da olan kavramlardır. Örneğin determinizme göre her şeyin bir nedeni olduğu için nedene müdahale edince sonuçların da değişeceği öngörülmektedir, oysa kadercilikte olacak şeylerin kaçınılmaz olduğu ve önüne geçilemeyeceği inancı hâkimdir. Bu anlamda kaderciliğin geçmiş için bir açıklama, gelecek için bir tavır, tutum ve davranış önerisi olduğunu söylemek mümkündür (Macit, 2014).

Kadercilik kavramı ilahiyat alanında sıklıkla tartışılan bir kavramdır. Özellikle kader inancı ve kadercilik arasındaki ayırımın vurgulandığı görülmektedir. Dinlerde yer alan kader inancı, genellikle “Tanrı’nın bizim ne yapacağımızı, başımıza hangi olayların geleceğini önceden bilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Tanrının her şeyi önceden bilmesi ve insanlara iyi olanı emretmesi, kötü olanı yasaklaması şeklinde de yorumlanabileceği belirtilmektedir (Sinanoğlu, 2002; Öztürk, 2003; Kandemir, 2006; Kasapoğlu, 2008). Kadercilik ve kader inancı tartışmaları birçok dinde karşımıza çıkmaktadır. Yahudiliğin bazı mezheplerinde insanların daha doğmadan aydınlık veya karanlık taraflardan birine ait olduğu, kaderlerinin ebediyen tespit edildiği ve yıldızlara yazıldığı, bu yüzden de kaderin değiştirilemeyeceği, serbest iradenin devre dışı bırakılması gerektiği inancı bulunmaktadır. Yahudilerin Tanrı tarafından seçilmiş olduğu inancı da bu anlayışın bir parçasıdır (Daşbadem, 2008). Hristiyanlıkta insanın irade özgürlüğüne sahip olduğunu ve asli günaha rağmen insanın doğru davranışları yapma potansiyeline sahip olduğunu savunan Pelagius (M. Ö. 420/440) ile aslı günahın bütün insanları etkilediğini ve aslı günahın tesiriyle insanların iyi ve doğru davranışları yapma yetisinden mahrum kaldıklarını iddia eden Augustine (M.Ö. 430) arasındaki tartışmalar kader ve kadercilik kavramlarının İslamiyet dışındaki dinlerde de tartışıldığını göstermektedir (Tarakçı, 2010). İslam tarihinde ise ortaya çıkan ve insanın irade hürriyetini ve yapabilme gücünü kabul etmeyen, her şeyi kadere bağlayan Cebriyeciler ile insanın hür iradesiyle gerçekleştirdiği eylemlerin Tanrı’ya değil insanın kendisine ait olduğunu savunan ve “Kaderiler” olarak anılan grupların yer alması İslamiyet’te de kader ve kadercilik anlayışının tartışıldığına işaret etmektedir (Kasapoğlu, 2008; Sinanoğlu, 2002).

Kadercilik ve kader inancının birbirinden farklı olduğu ve kader inancının kadercilik olarak yansıtılıp insanların otoriteye boyun eğme aracı haline getirildiğine yönelik iddialar mevcuttur. İslam tarihinde özellikle Emeviler’in kader inancını siyasal çıkarları için kullandıkları belirtilmektedir (Sinanoğlu, 2002). Kaderciliğin insanın davranışlarının sorumluluğunu almamasının, tembelliğin, miskinliğin, ataletin, zulme ve haksızlığa boyun eğmenin bir bahanesi haline getirilebildiği; bu anlamda da riskli olduğu yorumlarına literatürde rastlanmaktadır (Kasapoğlu, 2008). Kader inancının ruh sağlığını olumlu yönde etkilediğini savunan araştırmalar bile kadercilik anlayışının razı olma ve pasiflik gibi özellikleri beraberinde getirdiğini dile getirmişlerdir. Katı bir kader inancının yani kaderciliğin insanı kendi gücünü, aklını, hürriyetini yok sayma noktasına götürebileceğini ve bunun da kişiyi yaşadığı olaylara karşı dirençli hale getireceği yerde onu daha da kötümser ve çaresiz bir duruma itebileceği görüşünü savunan çalışmalar bulunmaktadır (Kandemir, 2006; Batman, 2008). Kısacası İslamiyet’te kader inancının olduğu ama kaderciliğin yer almadığı ve insanın davranışlarının sorumluluğunu mahiyetini dahi bilmediği kadere yükleyemeyeceği belirtilmektedir (Öztürk, 2003).

Antropoloji ve sosyoloji gibi alanlarda da kaderciliğin ele alındığı görülmektedir. Kadercilik temel olarak kader inancına dayanması noktasında ilahi dinlerle ilgili bir düşünce sistemi olarak düşünülse de kader inancının “ilah” kavramının olmadığı kültürlerde de yer aldığına tanıklık etmek mümkündür. Bu tanıklık, kader düşüncesi veya inancının ilahi dinlerden çok insanlığın, toplumsallığın bir ürünü olduğunu göstermektedir (Macit, 2014). Bu anlamda insan ve toplumu inceleyen bilimlerin kader ve kaderciliği ele almaları anlaşılmalıdır. Antropoloji ve sosyolojide kadercilik, yoksulluk kültürü bağlamında ele alınmaktadır. Lewis’e (1965, Akt. Gün, 2010) göre yoksulluk kültürü, bir düzendeki aşağı sınıfın gösterdiği tepki ve koşullara uyma çabasıdır. Bu kültür, yüksek tabakanın koyduğu değer yargıları çerçevesinde, yüksek tabakanın hedefine ulaştığını görmekten doğan ve başarıya ulaşmanın imkânsızlığının verdiği

hayal kırıklığını ve çaresizliği yenmek için harcanan çabaların yansımasıdır. Yoksulluk kültürünü niteleyen belli başlı özellikler ise; pasif tepki, kabullenmişlik, sabır ve **kadercilik** olarak öne çıkmaktadır. Kadercilik eğiliminin birçok çalışmada eğitim ve gelir ile olumsuz yönde ilişkili bulunması (Savage, Dumas ve Stuard, 2013; Aslantekin, Erdem, Aslan ve Göktaş, 2005) bu savı destekler niteliktedir. Türkiye’de genel olarak düşük sosyo-ekonomik düzeyde bulunan kesimlerin sahiplendiği arabesk kültüründe de kadercilik söylemlerinin bulunuşu (Öge, 2014) bu kapsamda değerlendirilebilir.

Psikolojide de kadercilik ve determinizmin etkisini görmek mümkündür. Hiçbir insan davranışının gelişigüzel, rastgele olmadığını, tüm davranışların bireyin psikik yaşantısı tarafından belirlenmiş olduğunu öne süren psikik bir determinizm anlayışını savunan psikanalitik yaklaşım katı deterministik bir çizgide yer almaktadır (Cevzici, 2005). Yine psikanalitik yaklaşımın kurucusu olan Freud özellikle “anatomi kaderdir” (Yıldız, 2015) anlayışıyla cinsiyet rollerinin insanların kaderi olduğunu iddia etmiş ve bu anlamda kaderci bir yaklaşım sergilemiştir. Fromm (1947) ise insanın başka yaratıklar gibi, kendisini belirleyen kuvvetlere bağımlı olmakla birlikte, akılla donatılmış, bağımlı olduğu kuvvetleri anlayabilen ve anlayışı sayesinde kendi kaderine etkin bir biçimde katkıda bulunabilen tek varlık olduğunu belirtmiştir. Tüm yaşamın insan iradesi dışı güçler tarafından belirlenmiş olduğuna inanılması nedeniyle kadercilik, insan sorumluluğunu oldukça bulanık hâle getirmektedir. İnsanı kendi dışındaki güçlere bağımlı ilan eden ve böylece insan sorumluluğunu bulanıklaştıran, onu pasifliğe iten bu yönünü dikkate alarak Fromm, kaderciliği, insanın kendine yabancılaşması olarak değerlendirmiştir (Fromm, 1996, Akt. Macit, 2014). Kadercilik psikoloji alanında yapılan çalışmalarda kontrol odağı (Dağ, 2002) ile de ilişkilendirilmektedir. Dış kontrollü olmak ve kaderci olmak birçok noktada kesişmektedir.

Çeşitli disiplinler tarafından ele alınan kadercilik kavramı için çeşitli tanımlar bulunmaktadır. Genellikle yaşamda olup biten her şeyin önceden doğaüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği; önceden belirlenmiş olan almyazısının değişmeyeceği, çaba harçayarak ya da önceden harekete geçerek bu belirlenmişliğin dışına çıkılamayacağı ve bu durumun yaşamın kaçınılmaz bir olgusu olarak kabul edilmesi gerektiği, kişinin kendi yaşamını kontrol edemeyeceği, insanın seçim yapma şansının olmadığı inancı olarak tanımlanmaktadır (Kasapoğlu, 2008; Rougier, 2011; Sobol-Kwapinska, 2013). Bazı kaynaklarda ise kadercilik kişisel kontrolün pasif bir biçimde reddedilmesi olarak tanımlanmıştır (Neff ve Hoppe, 1993, Akt. Shen, Condit ve Wright, 2009).

Kadercilik eğiliminin pasiflik, önlem almama ve risk alma gibi olumsuz davranış örüntüleriyle ilişkili olduğu düşünülmüş ve bu konuda çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Yüksek düzeyde kadercilik eğiliminin ergenlerde risk alma davranışını arttırdığı (Haynie, Soller ve Williams, 2014), kanser, AIDS gibi hastalıklarda hastalıkla ilgili bilgi ve önlem almayı azalttığını (Ramirez, 2014; Schminnd, 2007), depresyon ve/veya trafik kazalarında risk almayı arttırdığı ve önlem almayı azalttığı araştırmalar sonucunda ortaya çıkmıştır (Kayani, King ve Fleiter, 2011; McClure, Allen ve Walkey, 2001; Şimşekoğlu vd., 2013; Türküm, 2006).

Kadercilik ile ilgili literatürde var olan ölçme araçları ve kadercilik eğiliminin boyutları

Kaderciliğin tanımı incelendiğinde farklı boyutlarının olduğu görülmektedir. Kaderciliğin tanımında geçen kişisel kontrolün pasif bir biçimde reddedilmesi kaderciliğin *kişisel kontrol* boyutuna, olanların sorumluluğunun doğaüstü bir güce atfedilmesi *şans* ve *batıl inanç* boyutlarına ve belirlenen almyazısının değişmeyeceği inancı *önceden belirlenmişlik* boyutuna işaret etmektedir.

Kadercilik eğilimi ile ilgili literatürde var olan çalışmalar incelendiğinde bu kavramın kontrol odağı çalışmalarında sıklıkla kullanıldığı dikkat çekmektedir. Rotter tarafından 1966 yılında geliştirilen ve Dağ (1991) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Rotter İç – Dış Kontrol Odağı Ölçeği’nde kadercilik ve şans alt boyutları bulunmaktadır. Yani, kendi kaderlerini büyük ölçüde kontrol edebileceklerine inanan bireyler, içsel denetim odaklı olarak düşünülmekte, ancak şansın ya da dış güçlerin kendi kaderlerini belirleyeceğine inananlar, dışsal denetim odaklı bir tutum sergilemektedirler (Myers, 1995, Akt. Tunçel, 2013). Kadercilik eğiliminin bir diğer

boyutu da batıl inançlardır. Kendi yaşamlarındaki olguları şans, kader vb. farklı güçlere atfeden insanlar batıl inançlar yoluyla kendi istekleri doğrultusunda kontrol edemedikleri güçleri, kontrol edilebilir hale getirmeye çalışmaktadır (Burger ve Lynn, 2005).

Özellikle yurtdışı literatürde kadercilik ile ilgili birçok ölçme aracı bulunmaktadır. Örneğin Powe (1995) tarafından geliştirilen ve 15 maddeden oluşan 'Powe Kadercilik Ölçeği (Powe Fatalism Inventory)' kansere yönelik kaderci tutumları (koru, karamsarlık, önceden belirlenmişlik ve ölümden kaçınılmazlık boyutları) ölçmeyi amaçlamaktadır. Bu ölçeğin Türkçeye uyarlaması Ersin ve arkadaşları (2014) tarafından yapılmıştır. Shen, Condit ve Wright, (2009) ise geliştirdikleri 20 maddelik bir ölçekte kaderciliğin boyutlarını önceden belirlenmişlik, şans ve karamsarlık olarak adlandırmıştır. Esparza (2005) literatürde kadercilikle ilgili araştırmaları incelediği bir çalışmada kadercilik davranışını inceleyen çalışmaların birbiriyle zıt sonuçlara ulaşabildiğini ve bunun kadercilik eğilimini ölçmeye çalışan araçların yapısından kaynaklanabileceğini belirtmektedir. Çalışmada 29 farklı kadercilik ölçeğinden oluşturduğu 5 boyutlu ölçeğin alt boyutlarını ise kaderden kaçınılmazlık, çaresizlik, dışsallık, şans ve ilahi kontrol oluşturmaktadır. Türkiye'de ise Kahveci (2001) tarafından yapılan bir yüksek lisans çalışmada 10 maddelik bir fatalizm ölçeğine rastlanmıştır. Bu ölçeğin Cronbach Alpha katsayısı .69 olarak verilmiştir (Özbay ve Kahveci, 2001, Akt. Kahveci, 2001). Bu ölçekle ilgili başka herhangi bir güvenirlilik ve geçerlik çalışmasına rastlanmamıştır.

Türkiye'de kadercilik ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok ilahiyat ve sağlık alanında çeşitli kanser türlerine yönelik tutumları belirleme amacıyla yapılan çalışmaların literatürde yer aldığı, kadercilik olgusunun psikolojik boyutunun yeterince araştırılmadığı görülmektedir. Trafik kazaları, deprem, ciddi hastalıklar, vb. olaylarda önlem almayı azaltma, ergenlerde risk alma davranışını arttırma gibi sonuçları olabilen kadercilik eğiliminin belirlenebilmesi için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracına ihtiyaç duyulmasına karşın Türkiye'de bu konuda yapılmış kapsamlı bir ölçeğin bulunmaması bu araştırmanın çıkış noktasını oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı kadercilik eğiliminin ölçülebilmesini sağlayacak bir ölçme aracı geliştirmektir.

Yöntem

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu, Mersin il merkezinde çeşitli liselere devam eden 227 lise öğrencisi ile Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesinin çeşitli bölümlerine devam eden 485 üniversite öğrencisinden (toplam 712) oluşmuştur.

Veri toplama araçları

Kontrol Odağı Ölçeği: Araştırmada ölçüt ölçek geçerliğini incelemek amacıyla Dağ (2002) tarafından geliştirilen Kontrol Odağı Ölçeği kullanılmıştır. Bu ölçek Dağ (2002) tarafından ROTTER iç dış kontrol odağı ölçeğinden yola çıkılarak üniversite öğrencileri örnekleminde kontrol odağı ölçeği olarak geliştirilmiştir. Ölçek likert tipi bir ölçektir ve 47 maddeden oluşmaktadır. Ölçekten en düşük 47 en yüksek 235 puan alınabilmektedir. Yüksek puan dış kontrolün arttığını göstermektedir. Ölçek 5 faktörlü bir ölçektir. İç kontrol inancını 18 madde bir alt boyut, dış kontrol inancını ise dört alt boyut ve 29 madde ölçmektedir. Ölçeğin 25 doğrudan 22 tersten puanlanan maddesi vardır. Tüm ölçeğin iç tutarlık katsayısı .92, test tekrar test güvenirlilik katsayısı .88'dir.

Verilerin toplanması

Araştırmanın ilk verileri 2014 Kasım ayında, 2. uygulamanın verileri ise 2015 Mart ayında toplanmıştır. Denemelik form katılımcılara, araştırmanın amacı açıklanarak sınıf ortamında uygulanmıştır. Verilerin kişisel olarak değerlendirilmeyeceği, isim yazmaları gerekmediği, verilen durumların herkes için doğru bir yanıtının olmayacağı, kendilerini nasıl görüyorlarsa buna uygun seçeneği işaretlemeleri, katılımın gönüllülük esasına dayandığı, yanıt verirken

samimi davranmanın önemli olduğu ve özellikle yanıtlarının kimse ile paylaşılmayacağı-gizli kalacağı vurgulanmıştır. Uygulama 15-25 dakika zaman almıştır.

İşlem yolu

Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin (KEÖ) geliştirilmesi amacıyla, öncelikle ilgili literatür incelenmiş ve 33 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanından 6 uzman ve iki öğretim üyesinin de görüşü alınarak 30 maddelik ilk uygulama formu oluşturulmuştur. KEÖ'nin ilk denemelik formu 227'si lise, 174'ü üniversite öğrencisi olmak üzere 401 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Elde edilen veriler üzerinde ölçeğin açılımlayıcı faktör analizi çalışması yapılmıştır. Açılımlayıcı faktör analizi sonunda faktörlerde faktör yük değerleri .30'dan düşük olan ve iki veya daha fazla faktörde faktör yük değerleri arasındaki fark .10'dan küçük olan 6 madde ölçekten çıkarılmıştır. Bu revizyondan sonra ortaya çıkan 24 maddelik form 301 kişilik ayrı bir üniversite öğrencisi grubuna uygulanmıştır. Bu gruptan 100 kişiye ayrıca ölçüt ölçek geçerliği çalışması için Kontrol Odağı ölçeği uygulanmıştır. Yine bu gruptaki 126 kişiye uygulamadan 2 hafta sonra test tekrar test güvenilirliği çalışmasında kullanılmak üzere ölçek tekrar uygulanmıştır. Sonuç olarak ölçeğin geçerlik çalışması için açılımlayıcı faktör analizi ve ölçüt ölçek geçerliği olmak üzere iki yöntem kullanılmıştır. Güvenirlik çalışması için ise Cronbach Alpha ve test tekrar test güvenilirliği yöntemleri kullanılmıştır.

Verilerin analizi

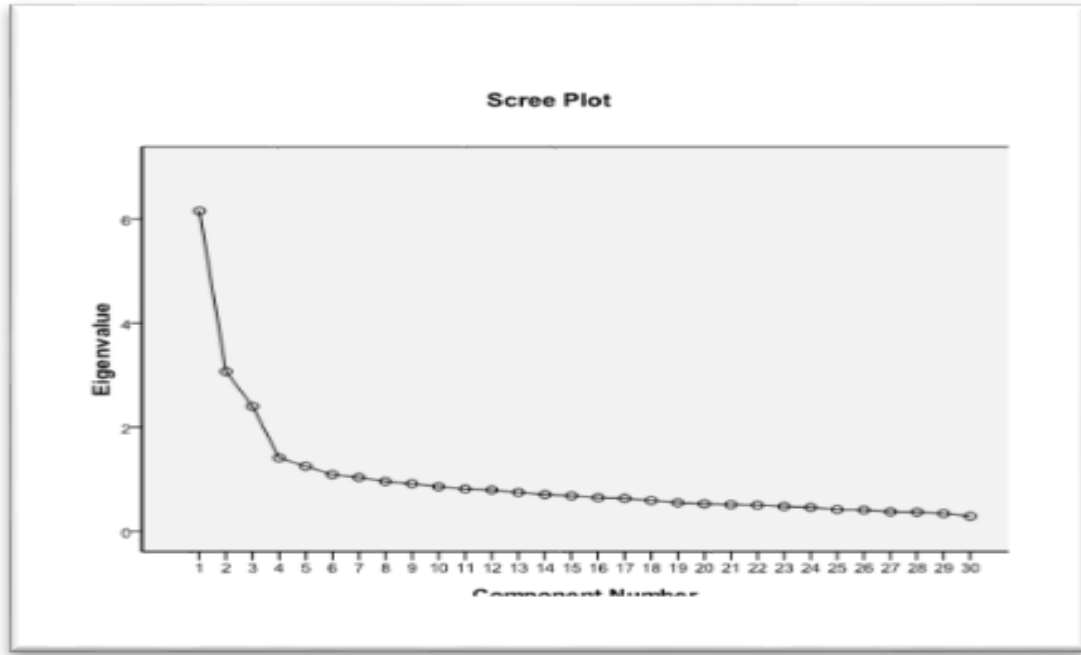
Verilerin analizinde SPSS 17 programı kullanılmıştır. Veriler analiz edilmeden önce tersten puanlanması gereken 2, 6, 8, 11, 16 ve 27. maddeler ters puanlanmıştır. Öncelikle verilerin faktör analizi için uygun olup olmadığı incelenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu için Kaiser- Meyer- Olkin (KMO) katsayısının .60'tan yüksek ve Bartlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Büyüköztürk, 2010). Yapılan incelemede KMO .85 ve Bartlett testinin anlamlı olduğu görülmüştür ($X^2=3425,423$ $df=435$, $p<.00$). Verilerin faktör analizine uygun çıkması üzerine, açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinde kadercilik eğiliminin maddeleri yazılırken 4 boyutlu modeli dikkate alınarak faktör sayısı 4 ile sınırlandırılmış, birbiriyle ilişkili maddelerin bir araya gelerek faktör oluşturması ve faktörlerin daha kolay yorumlanabilmesi amacıyla Varimax eksen döndürme tekniği seçilmiştir. Herhangi bir maddenin bir faktör için uygun olup olmadığına karar verirken faktör yükü en az .30 ve en yakın faktördeki faktör yükü arasında en az .10 puanlık farkın olması ölçüt alınmıştır (Büyüköztürk, 2010). Ölçeğin güvenilirlik katsayıları için Cronbach Alpha ve madde-toplam korelasyonlarına bakılmış, ayrıca, test-tekrar test yöntemiyle ölçeğin güvenilirliği tekrar incelenmiştir. Ölçeğin ölçüt ölçek geçerliği çalışması için ise Kontrol Odağı Ölçeği ile Kadercilik eğilimi ölçeğinin toplam puanları arasındaki korelasyona bakılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde KEÖ'ye ilişkin faktör analizi sonuçları ile ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bulgular sunulmuştur

Kadercilik eğilimi ölçeği'nin geçerliği

Bu çalışmada Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin geçerliği ile ilgili olarak açıklayıcı faktör analizi (AFA) yapılmıştır. Denemelik form uygulandıktan sonra elde edilen veriler faktör analizi için uygun çıkınca [KMO .85 ve Bartlett testi anlamlı ($X^2=3425,423$ $df=435$, $p<.00$)] açılımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda özdeğeri 1'in üzerinde olan 7 faktör olduğu görülmüştür fakat Scree Plot grafiği incelendiğinde dördüncü noktadan sonra eğimin plato yaptığı görülmektedir. Bundan hareketle ve literatüre göre maddeler yazılırken dikkat edilen boyutlar da göz önünde bulundurularak ölçeğin dört faktörlü olduğu çıkarımına varılmıştır. Faktör sayısı 4'e sabitlenerek ve varimax döndürme tekniği ile yapılan analiz sonucunda faktör yük değerleri .30'dan düşük olan ve faktör yük değerleri farklı faktörlerde birbirine yakın olan 6 madde (13, 14, 18, 19, 24 ve 26. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır.

Grafik 1. Scree Plot Grafiği

Scree Plot grafiğinde ölçeğin 4 boyuttan sonra yatay eksene paralel olduğu görülmektedir. Bu yapı ölçeğin dört boyutlu olduğunu düşündürmektedir.

Tablo 1. Kadercilik Eğilimi Ölçeği Faktör Deseni (Dik Döndürme – Varimax)

Madde No	Belirlenmişlik Varyans	Kişisel Kontrol	Batıl İnanç	Şans	Ortak
4	,720				,533
22	,660				,469
12	,659				,445
23	,648				,531
17	,629				,415
1	,618				,388
30	,604				,409
28	,585				,433
8		,721			,486
27		,696			,504
6		,693			,479
11		,651			,455
16		,598			,415
2		,594			,297
29			,707		,439
5			,702		,502
3			,669		,372
21			,633		,351

10	,614	,391
25	,606	,370
9		,756
20		,701
15		,688
7		,572

Yapılan analiz sonucunda teorik çerçeve ile de uygun bir biçimde maddelerin düşünülen faktörler altında toplandığı görülmektedir. Tablo 1’de de görüldüğü gibi faktör yük değerleri 0,57 ile 0,76 arasında değişmektedir. Comrey ve Lee’ye (1992) göre yük değeri .71 olması halinde “mükemmel”, 0.63 olması halinde “çok iyi”, 0.55 olması halinde “iyi”, 0.45 olması halinde “vasat” ve 0.32 olması halinde ise “ zayıf olarak değerlendirilmektedir (Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2014). Buna göre ölçekteki 24 maddeden 6’sı mükemmel, 9 tanesi çok iyi, 9 tanesi ise iyi kategorisindedir.

Tablo 2. Kadercilik Eğilimi Alt Boyutlarının Özdeğer ve Açıkladıkları Varyans Oranları

Faktör	Madde Sayısı	Özdeğer	Açıkladığı Varyans
Önceden Belirlenmişlik	8	3,547	14,778
Kişisel Kontrol	6	2,999	12,495
Batıl İnanç	6	2,875	11,978
Şans	4	2,143	8,928
Toplam	24	11,564	48,178

Varimax eksen döndürme tekniği ile yapılan açımlayıcı faktör analizi sonucunda birinci faktörün 8 maddeden oluştuğu görülmüştür. Bu faktöre ilişkin özdeğeri 3,547’dir. Birinci faktör, toplam varyansın %14,778’ini açıklamaktadır. İkinci faktör 6 maddeden oluşmaktadır. İkinci faktörün özdeğeri 2,999’dur. İkinci faktör toplam varyansın %12,495’ini açıklamaktadır. Üçüncü faktör, 6 maddeden oluşmaktadır ve özdeğeri 2,875’tir. Üçüncü faktörün toplam varyansı açıklama yüzdesi %11,978’dir. Dördüncü faktör ise 4 maddeden oluşmaktadır ve özdeğeri 2,143’tür, Dördüncü faktör varyansın % 8,928’ini açıklamaktadır. Dört faktör birlikte varyansın %48,178’ini açıklamaktadır. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, (2014) sosyal bilimlerde geliştirilen ölçeklerde çok faktörlü desenlerde açıklanan varyansın %40 ile %60 arasında olmasının yeterli olarak kabul edildiğini belirtmişlerdir. Buna göre ölçeğin açıkladığı varyansın yeterli olarak kabul edilebileceği söylenebilir. Maddelerin içerikleri incelenerek birinci faktör, “Önceden Belirlenmişlik”, ikinci faktör, “Kişisel Kontrol”, üçüncü faktör, “Batıl İnanç”, dördüncü faktör ise “Şans” olarak adlandırılmıştır.

Faktör analizi sonucu 24 maddelik son form oluşturulmuştur. Bu formda “Önceden Belirlenmişlik” boyutu 1, 4, 12, 15, 18,19, 22 ve 24’üncü maddelerden oluşmaktadır. Bu boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 40 minimum puan 8’dir. Bu boyuttan alınan yüksek puan önceden her şeyin önceden belirlenmiş olduğuna yönelik algının yüksek olduğunu göstermektedir. Kişisel kontrol boyutu 2, 6, 8, 11, 14 ve 21. maddelerden oluşmaktadır ve bu boyuttan alınabilecek maksimum puan 30, minimum puan ise 6’dır. Bu boyutta maddeler tersten puanlanmaktadır. Bu boyuttan alınan yüksek puan kişisel kontrol algısının zayıf olduğunu göstermektedir. Ölçeğin üçüncü Alt boyutu “Batıl İnanç” boyutudur. Bu boyut 3, 5, 10, 17, 20 ve 23. maddelerden oluşmaktadır. Bu boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 30 minimum puan 6’dır. Bu boyuttan alınan yüksek puan batıl inançlara inanma eğilimin yüksek olduğunu göstermektedir. Dördüncü alt boyut ise “Şans” alt boyutudur. Bu boyut 7, 9, 13 ve 16. maddelerden oluşmaktadır. Bu alt boyutta maddeler doğrudan puanlanmakta olup alınabilecek maksimum puan 20, minimum puan 4’tür. Bu alt boyuttan alınan yüksek puan şans faktörüne inanma

eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Sonuç olarak tüm alt boyutlar kadercilik eğilimini ölçmektedir. Ölçekten alınabilecek maksimum puan 120 minimum puan ise 24'tür. Ölçeğin tüm alt boyutlarından alınan puanlar toplanarak toplam kadercilik eğilimi puanı elde edilmektedir. Puan yükseldikçe kadercilik eğilimi yükselmektedir.

Ölçüt ölçek geçerliği çalışması

Ölçek geliştirme çalışması kapsamında Kadercilik Eğilimi Ölçeği ile Dağ (2002) tarafından geliştirilen Kontrol Odağı Ölçeği arasında kontrol odağında da "Kadercilik" ve Şans alt boyutları olduğu göz önünde bulundurularak ölçüt ölçek geçerliğine bakılmıştır. Kontrol Odağı Ölçeği ile Kadercilik Eğilimi Ölçeği arasında pozitif yönde ve manidar düzeyde .78'lik bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Bu sonuca göre kadercilik eğilimi puanları arttıkça dış kontrolün arttığı gözlenmektedir. Bu sonuçlar araştırmanın beklentileriyle uyumludur.

Kadercilik eğilimi ölçeğinin güvenirligi

Ölçeğin ikinci uygulaması 311 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Bu veri setindeki 100 öğrenciye Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin yanında Kontrol Odağı Ölçeği de uygulanmış ve bu öğrencilerden 126 kişiye ise 2 hafta sonunda test tekrar test güvenirliliğinin hesaplanması amacıyla ölçek tekrar uygulanmıştır. Ölçeğin iki hafta arayla 126 öğrenciye uygulanması sonucu elde edilen test-tekrar test güvenirlilik katsayısı .72'dir. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa ve ölçek toplam puanlarıyla korelasyonları Tablo 3'te görülmektedir:

Tablo 3. Kadercilik Eğilimi Ölçeğine İlişkin Güvenirlilik Analiz Sonuçları

Faktör	Cronbach Alfa	Ölçek Toplam Puanı İle Korelasyon
Önceden Belirlenmişlik	.86	.73
Kişisel Kontrol	.78	.54
Batıl İnanç	.81	.74
Şans	.71	.70

311 kişilik ikinci veri seti üzerinden yapılan hesaplamalarda ölçeğin tümü için Cronbach Alfa katsayısı .86, önceden belirlenmişlik alt boyutu için .86, kişisel kontrol alt boyutu için .78, Batıl inanç alt boyutu için .81 ve Şans alt boyutu için ise .71 olarak bulunmuştur. Önceden Belirlenmişlik alt boyutunun test toplam puanıyla korelasyonu .73, Kişisel kontrol alt boyutunun test toplam puanıyla korelasyonu .54, Batıl İnanç alt boyutunun test toplam puanıyla korelasyonu .74 ve Şans alt boyutunun test toplam puanıyla korelasyonu .70'tir. Bu göstergeler ölçeğin güvenirliliğinin kabul edilebilir sınırlar içinde olduğunu göstermektedir.

Tartışma / Sonuç ve Öneriler

Kadercilik, yaşamda olup biten her şeyin önceden doğaüstü bir gücün iradesiyle belirlendiği; önceden belirlenmiş olan alinyazısının değişmeyeceği, çaba harçayarak ya da önceden harekete geçerek bu belirlenmişliğin dışına çıkılamayacağı, kişinin kendi yaşamını kontrol edemeyeceği, insanın seçim yapma şansının olmadığı inancı olarak tanımlanmaktadır (Kasapoğlu, 2008; Rougier, 2011; Sobol-Kwapinska, 2013). Birçok disiplinin ortak paydası olan kadercilik psikolojide de oldukça önemli bir kavramdır. Kadercilik eğiliminin bağımlı veya bağımsız değişken olarak çeşitli psikolojik değişkenlerle ilişkisinin ele alınıp araştırılmasının alana önemli katkılar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bunun yapılabilmesi için öncelikle kadercilik eğiliminin sağlıklı bir şekilde ölçülebilmesi gerekmektedir. Bu amaçla psikometrik nitelikleri yüksek bir ölçme aracının geliştirilmiş olması önem arz etmektedir. Hastalık, doğal afet, kaza vb. olaylarda önlem almayı azaltma ve ergenlerde risk alma davranışını artırma yönü göz önüne alındığında kaderciliğin psikolojik danışma ve rehberlik alanı için de önemli bir kavram olduğu

düşünülmektedir. Literatürde Türkiye’de kadercilik konusunda geliştirilmiş kapsamlı, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracının olmayışı bu çalışmanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kadercilik Eğilimi Ölçeğinin geliştirilmesinde öncelikle literatür taraması yapılmış ve madde havuzu oluşturulmuştur. Uzman görüşü alınarak hazırlanan 30 maddelik form önce 227’si lise öğrencisi, 174’ü üniversite öğrencisi olmak üzere 401 kişilik bir gruba uygulanmıştır. Elde edilen veriler açımlayıcı faktör analizi ile analiz edilmiş ve ölçeğin 4 boyuttan oluştuğu görülmüştür. Birinci analiz sonucunda uygun olmayan 6 madde atılarak ölçeğin 24 maddelik ikinci formu oluşturulmuştur. İkinci form 311 kişilik ikinci bir üniversite öğrencisi grubuna yeniden uygulanmıştır. Elde edilen verilerle ölçüt ölçek geçerliği gerçekleştirilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi ve ölçüt ölçek geçerliği sonuçları ölçeğin geçerli bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Ölçeğin güvenilirliği için ise hem ölçek toplam puanları için hem de tüm alt boyutlar için Cronbach alpha güvenirlik katsayısı hesaplanmış ve ölçeğin alt boyutlarının ölçek toplam puanlarıyla korelasyonları hesaplanmıştır. Ölçeğin güvenirlik çalışması için ayrıca iki hafta arayla test tekrar test korelasyon katsayısına bakılmıştır. Cronbach alpha güvenirlik katsayıları, alt boyutların toplam puanla olan korelasyon katsayıları ve test tekrar test güvenirliğine ilişkin korelasyon katsayısı ölçeğin güvenilir olduğunu ve çalışmalarda kullanılabileceğini göstermektedir.

Türkçe literatürde kadercilik eğilimi konusunda kapsamlı bir ölçme aracına yapılan literatür taramasında rastlanmamıştır. Powe (1995) tarafından geliştirilen ve Ersin ve ark. (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan ölçek sadece kanser hastalarına yöneliktir. Özbay ve Kahveci (2001, Akt. Kahveci, 2001) tarafından geliştirilen 10 maddelik Fatalizm ölçeği ile ilgili yeterli psikometrik verinin olmayışı ve ölçeğin tek boyutlu oluşu gözlenen sınırlılıklardandır. Yurtdışı ve yurtiçi literatürde yer alan ölçeklerin incelenmesi sonucu geliştirilmesine karar verilen kadercilik eğilimi ölçeğinin literatürde bu konuda var olan önemli bir eksikliği gidereceği düşünülmektedir. Sonuç olarak geliştirilen “Kadercilik Eğilimi Ölçeği”nin psikometrik özellikleri lise ve üniversite öğrencileri örnekleme için yeterli görülmektedir. Ölçeğin dört faktörlü yapısının kadercilik eğilimini ölçmek için uygun olduğu düşünülmektedir. Kadercilik eğiliminin risk almayı arttırma ve önlem almayı azaltma konularındaki olumsuz etkisi düşünüldüğünde ve ülkemizde bu alanda yeterli sayı ve nitelikte ölçme aracının bulunmadığı göz önüne alındığında geliştirilen “Kadercilik Eğilimi Ölçeği”nin alana önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynaklar

- Aslantekin, F., Erdem, R., Aslan, G. ve Gökteş, B. (2005). Hastane Çalışanlarının Toplumsal Kültürel Özellikleri. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 8 (2), 149-164
- Batman, E. (2008). *Yaşamın zorluklarıyla başa çıkmada kader inancının rolü*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Burger, J. M., & Lynn, A. L. (2005). Superstitious behavior among American and Japanese professional baseball players. *Basic and Applied Social Psychology*, 27 (1), 71-76.
- Cevizci, A. (2005). *Felsefe Sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: İstatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum*. Ankara, Pegem Akademi
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: Spss ve Lisrel uygulamaları*. Ankara, Pegem Akademi.
- Dağ, İ. (1991). Rotter’in iç-dış kontrol odağı ölçeği (RİDKOÖ)’nin üniversite öğrencileri için güvenirliği ve geçerliği. *Psikoloji Dergisi*, 7 (26), 10-16.
- Dağ, İ. (2002). Kontrol odağı ölçeği (KOÖ): Ölçek geliştirme, güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 17 (49), 77-90.
- Daşbadem, E. (2008). *Geçmişten günümüze yahudi mezheplerinin mesih anlayışı ve mesihi hareketler*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Esparza, O.A. (2005). *Factors derived from fatalism scales and their relationship to health-related variables*. Unpublished Master's Thesis. Texas: University of Texas. Available from ProQuest Dissertations and Theses Database. (UMI No. 1430930).
- Ersin, F., Çapık, C., Kıssal, A., Gördes Aydoğdu, N. ve Beşer, A.(2014). Meme kanseri kadercilik ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *17. Ulusal Halk Sağlığı Kongresi*, Edirne: 20 – 24 Ekim 2014, 15.05.2015 tarihinde <http://uhsk.org/uhsk17/index.php/uhsk17/UHsk ED /paper/view/550> adresinden erişildi.
- Fromm, E. (1994). *Erdem ve Mutluluk*. (Çev. Ayda Yörükkan). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Gün, S. (2010). *Yoksulluk döngüsü bağlamında sokakta çalışan çocuklar*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haynie, D. L., Soller, B., & Williams, K. (2014). Anticipating early fatality: friends, schoolmates' and individual perceptions of fatality on adolescent risk behaviors. *Journal Youth Adolescence*, 43, 175–192.
- Holton, R. (2013). *From determinism to resignation; and how to stop it*. In *decomposing the will*, edited by Andy Clark, Julian Kiverstein, and Tillmann Vierkant, 87–100. Oxford: Oxford University Press.
- Kandemir, Y. (2006). *Kader inancının psikoterapik açıdan fonksiyonu*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kasapoğlu, A. (2008). Kur'an açısından fatalizm-inkârcıların bir tutumu olarak kadercilik-*Hikmet Yurdu 1 (1)*, 87-107.
- Kayani, A., King, M. J., & Fleiter Judy, J. (2011). Fatalism and road safety in developing countries, with a focus on pakistan. *Journal of the Australasian College of Road Safety*, 22 (2), 41-47.
- Kazanç, F. K. (2007). İslam kelimasında insan fiilleri bağlamında kader anlayışı. *Din Bilimleri Akademik Araştırma*, 7 (4), 88.
- Macit, M. (2014). *Boyun eğme-başa çıkma sarkacında kadercilik: Sosyal psikolojik bir yaklaşım*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- McClure, J., Allen, M. W. ve Walkey, F. *Basic And Applied Social Psychology*, 23 (2), 109–121
- Öge, S. (2014). Arabesk kader algısı -Orhan Gencebay örneği. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 41, 47-76.
- Öztürk, Y. (2003). Kader'le alakalı yeni yorumlara eleştirel bir bakış". *Ekev Akademi Dergisi*, 7 (14), 125-143.
- Powe, B. D. (1995). Cancer fatalism among elderly Caucasians and African Americans. *Oncology Nursing Forum*, 22 (9), 1355-1 359.
- Ramirez, S. A. (2014). Fatalism and cancer risk knowledge among a sample of highly acculturated latinans. *Journal Cancer Education*, 29, 50–55.
- Rougier, C. (2011). *Cultural values religiosity and spirituality as predictors of professional psychological help- seeking behavior of black adults in the united states*. Unpublished doktoral disseratation. New York: Columbia University, School of Arts and Sciences.
- Savage, M., Dumas, A., & Stuart, S. A. (2013). Fatalism and short-termism as cultural barriers to cardiac rehabilitation among underprivileged men. *Sociology of Health & Illnes*, 35 8, 1211–1226.
- Schmidt, C. (2007). Fatalism may fuel cancer-causing behaviors. 15 Mayıs 2015 tarihinde jnci.oxfordjournals.org adresinden erişilmiştir.
- Shen, L., Condit, m. & Wright, L. (2009). The psychometric property and validation of a fatalism scale. *Psychol Health*, 24 (5), 597–613.
- Sinanoğlu, A. (2002). İslam'ın ilk siyasallaştırılma sürecinde "kader" inancı. *AÜİFD Cilt XLIII 2*, 249-276
- Sobol-Kwapinska, M. (2013). Hedonism, fatalism and 'carpe diem': profiles of attitudes towards the present time. *Time & Society*, 22 (3), 271–290.

- Şimşekoğlu, Ö., Nordfjarn, T., Zavareh, M. F., Hezaveh, A. M., Mamdoohi, A. R., & Rundmo, T. (2013). Risk perceptions, fatalism and driver behaviors in Turkey and Iran. *Safety Science*, 59, 187–192.
- Tarakçı, M. (2010). Kalvinizmde kader anlayışı. *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 19 (2), 93-119.
- Tunçel, C. (2013). *Cinsiyet, meslek grubu, yaş ve eğitim düzeyi değişkenlerinin, bireylerin batıl inançlara sahip olma düzeyleri üzerindeki etkileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türküm, S. A. (2006). Are fatalism and optimism an obstacle to developing self protecting behaviors Study with a turkish sample. *Social Behavior And Personality*, 34 (1), 51-58
- Yıldız, F. (2015). Freud'da ahlak duygusunun kaynağı ve Kant'ın ahlak düşüncesi. *Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi (FLSF)*, (19), 137-151.

Extended Abstract

Introduction

Fatalism, defined as a belief that is happening in life is pre-determined by the will of a supernatural power; will not change the predetermined destiny, through spending effort or through pre-movement can not be exceeded this predetermination. According to the fatalistic belief, this should be regarded as an inevitable fact of life, people do not have the chance to choose and the people can not control his own life. (Kasapoğlu, 2008; Rougier, 2011; Sobol-Kwapinska, 2013). While in some resource fatalism was defined as rejecting a form of passive personal control and it was defined as a person's self-alienation (Fromm, 1996; from. Macit, 2014; Neff ve Hoppe, 1993, from. Shen, Condit ve Wright, 2009). Fatalism tendency is associated with negative behavior patterns such as passivity, imprudence and risk taking As a result of some research emerged that High levels of fatalism tendency increase the behavior of taking risk in adolescents (Haynie, Soll and Williams, 2014), in some diseases such as Cancer and AIDS reduce get information and prevention about these diseases (Ramirez, 2014; Schminnd, 2007), in earthquakes and traffic accidents increases risk taking and reduces prevention (Kayani, King and Fleiter, 2011; McClure, Allen and Walkey, 2001; Şimşekoğlu et all., 2013; Türküm, 2006). Despite need to be valid and reliable instrument for the determination of fatalism tendency in Turkey does not have a comprehensive scale on this subject. The purpose of this research is to develop a valid and reliable scale measuring the fatalism tendency.

Method

The working group of this study consisted of 711 students (485 college students, 227 high school students). The first trial version of this scale was administered to a group of students 401 (277h college students, 227 high school students) people. On the obtained data the exploratory factor analysis of scale was conducted. As a result of the exploratory factor analysis, six items the factor value of which is less than .30 and the difference between two or more values are less than .10, are removed from scale.. The new form of scale consisted of 24 items. Formed new forms of scale was administered to a sekond group of university students (401 students).. From this group of 100 people was applied Focus Control Scale for criterion validity of the scale. Again, in this group of 126 people applying for 2 weeks after the test was re-administered the scale to be used in retest reliability study. As a result of the validation study for the scale, including exploratory factor analysis and criterion validity of the two methods were used. For the reliability of the scale Cronbach alpha coefficient was calculated for the whole of the scale, and subscales. Test-retest reliability and correlation coefficients between whole of scale and subscales was calculated for reliability. SPSS 17.0 was used to analyze data regarding sample.

Findings

Exploratory factor analysis (EFA) identified four factors accounting for 48,178 % of the variance: predetermination, personal control, superstition and luck. Factor 1, Predetermination (eigenvalue = 3,55) accounted for 14,78% of the variance and included 8 items and item loadings ranged from .58 to .72. Factor 2, Personal Control, (eigenvalue = 2,99), accounted for 12,49% of the variance and included 6 items and item loadings ranged from .59 to .72. Factor 3, Superstition, (eigenvalue = 2,87), accounted for 11,98% of the variance and included 6 items and item loadings ranged from .60 to .71. Factor 4, Luck, (eigenvalue = 2,87), accounted for 8,93% of the variance and included 6 items and item loadings ranged from .57 to .75. The Cronbach's alpha internal consistency coefficients were 0.86 (FTS), .86 (Predetermination), .78 (Personal Control), .81 (Superstition) and .71 (Luck). Test-retest reliability of the Fatalism Tendency Scale was tested by giving the scale to the same students in two week interval. The test-retest reliability coefficients for the scale was .72. As for the equivalent tests validity, the correlation between the scores obtained from Fatalism Tendency Scale and Locus of Control Scale was found significant, ($r = .78$). This finding indicates a correlation coefficient at high level between two scales.

Result and Discussion

The fatalism which was studied by many disciplines seems to be quite an important concept for psychology. When considering the fatalism reduces take measures in diseases, natural disasters and accidents and increase the behavior of taking risk in adolescents, fatalism is thought to be an important concept for the psychological counseling and guidance. In the literature about fatalism in Turkey, the lack of a valid and reliable instrument reveals the necessity of this study.

Exploratory factor analysis (EFA) identified four factors: Predetermination, Personal Control, Superstition and Luck. As for the equivalent tests validity, the correlation between the scores obtained from Fatalism Tendency Scale and Locus of Control Scale was found significant, ($r = .78$). Exploratory factor analysis and the results of equivalent validity shows that the scale is a valid measurement tool. Cronbach's alpha internal consistency coefficients and test-retest reliability correlation coefficient shows that this scale is reliable and can be used in the study. As a result, it is deemed sufficient psychometric properties of the scale for high school and college students sample. Four factors of the scale are considered to be suitable for to measure the tendency of fatalism. When considering the lack of sufficient quality measurement instrument about fatalism tendency in turkey the scale is expected to make a significant contribution to the field.